

Dolderse Kroniek

Villa Chr. Pleines ca. 1910

1e jaargang nr. 3 - september 1998

uitgave van de
Historische Vereniging Den Dolder

Historische Vereniging Den Dolder

Opgericht 9 april 1997.

1e jaargang nr.3 september/oktober 1998

Bestuur

Voorzitter : Bodes de Vries, Willem Coxlaan 12,
3734 BV Den Dolder.
tel. 030-2283082

Secretaris : Jan van Buren, Pleineslaan 60,
3734 EP Den Dolder.
tel.030-2283440

Penningmeester : Harm Sok, Hezer Enghweg 63,
3734 GN Den Dolder
tel. 030-2287515

Redactie : Mieke van der Ploeg Pleineslaan 61,
3734 EM Den Dolder
tel. 030-2288252
Nico W.J. Speelman, Eekhoornlaan 14,
3734 GX Den Dolder
tel.030-2294124
Harm Sok

Tekstvoorstellen en reacties naar de redactie.

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Den Dolder.

De contributie bedraagt f 30.-- per jaar.

Betaling is mogelijk:

Kontant bij de penningmeester;
of op postrekening 7739816 van de penningmeester Historische Vereniging Den Dolder;
of op bankrekening nr. 1621.51.616 van de vereniging bij de Rabobank te Den Dolder.

Redactioneel

Ook deze derde aflevering van de "Dolderse Kroniek" is het de redactie gelukt binnen de beoogde tijdsplanning te blijven, en u het nummer in de beloofde maand september voor te schotelen. Daarmee is onze 1e jaargang dan al compleet!

Overigens leveren de redactievergaderingen steeds meer ideeën voor artikelen en onderzoek naar specifieke Dolderse onderwerpen op. Hadden we voldoende tijd om al dat onderzoek en schrijfwerk te verrichten, dan was er wel een maandelijks uitgave mee te vullen. Maar ja, het leven kent zo zijn andere verplichtingen....

Herinnert u zich de wandeling door het Den Dolder van 70 jaar geleden, waarop de heer Van Leeuwen ons redactielid Nico Speelman meevoerde in de vorige twee nummers? In deze aflevering wordt de ommeegang voltooid. Daarnaast verdiepte Speelman zich in de wetenswaardigheden rond de naamgeving van de Hazenboschschool, en maakt u deelgenoot van zijn ontdekkingen.

Jan van Dijk schreef een artikel over een zegeltjesactie die destijds werd gevoerd door zeepfabriek "De Duif", en onthult wie er het meest profiteerde van de opbrengsten!

(Terzijde: Van Dijk heeft de redactie inmiddels een blik vergund op zijn opsomming van titels voor verdere bijdragen aan deze kroniek; ziet er alleszins veelbelovend uit!)

In het eerste nummer schreef Mieke van der Ploeg een stukje over het ontstaan van onze bodem in de prehistorie; deze aflevering kunt u een vervolg daarop lezen. Jan van Dijk diepte er een verhelderende illustratie bij op.

Harm Sok onthult voor u allerlei wetenswaardigheden rond het Boschwijkpark. "Heeft Den Dolder een Boschwijkpark? Waar dan?" Lees zijn artikel, en u bent weer een stukje wijzer.

Tot slot brengen we u op de hoogte van de nu bekende feiten uit het leven van Christoph Pleines.

Dat artikel krijgt zeker nog een vervolg.

De redactie

Een wandeling door Den Dolder (3)

De vorige keer onderbraken wij onze wandeling bij de Chr. Lagere School en we keken ook nog even naar de overkant, naar de villa van dokter Cox, later dokter Engelhard.

We lopen nu weer verder, voorbij een vlak landbouwterrein naast de school, waaroverheen de eerste zes dubbele woonhuizen aan de Pleineslaan zichtbaar zijn.

Als we de Pleineslaan opgaan zien we rechts de electrazaak van de heren Noordanus en Ziel. In die zoeven genoemde zes huizen woonden personeelsleden van de zeepfabriek De Duif. Halverwege de Pleineslaan is er het ovale perkje, dat de weg in twee rijbanen verdeelt. Links vinden we de bakkerij Hiensch en verder woont in een van de huizen de heer Van de Brink, de chauffeur van de kadowagen van De Duif (zie hiervoor in het vorige nummer de kenismaking met de heer Van Leeuwen), een auto van het merk Chenard Walkar.

In het jaar van onze wandeling was na het laatste huis de toegang tot de begraafplaats. Deze was al gesloten, maar is in de oorlog weer geopend om oorlogsslachtoffers (omgekomen bij een bombardement op de W.A.Hoeve) en andere overledenen te kunnen begraven. Nog verderop vinden we dan het laatste huis aan de Pleineslaan, op de hoek van de Lassuslaan. Het is het huis "de Zwarte Heuvels", genoemd naar een gebiedje daar dat diezelfde naam droeg. Aardig is het nog in dit verband te noemen dat even verderop een huis stond met de naam "Dubbel Zes": er woonde een familie met 6 zonen en 6 dochters !

We moeten echter vanuit Bilthoven terug naar Den Dolder en zijn weer aan het begin van de Pleineslaan teruggekeerd. Daar op de hoek, waar nu de M.C.-kerk staat, vinden we op onze wandeling de muziektent. Daar speelde toen Excelsior, eigenlijk de voorganger van het Engelhardcorps. Jammer dat het door gebrek aan belangstelling moest worden opgeheven, want in zijn glorietijd gaf dit corps fantastische concerten. Een van de favoriete stukken was de Feestmars van Willem van der Glas. Deze componist was de schoonvader van Piet Soer, die later - in 1933 - met Smimoff de Pelikaanvlucht gemaakt heeft.

Voorbij de muziektent, we lopen nu in de richting van de spoorwegovergang, vinden we vlak voor de bocht de villa van de heer Pleines (zie de omslag van dit blad). Op deze plaats werd later het oude Pelita gebouwd, inmiddels vervangen

door een modern wooncomplex.

Naast de villa van de heer Pleines vinden we het zogeheten Zwarte weggetje, leidend naar de boerderij Transvaal, beheerd door de heer Ettehoven. Op de verder open vlakte vinden we nog wel het (nu nog bestaande) Duivenhuisje, ook gebouwd door de heer Pleines.

Weer terug aan de Dolderscheweg zien we dan het huis van de fietsenmaker Reebergen. Daarnaast woonde de familie Bakhuizen. De heer des huizes ging iedere dag met de trein naar Amersfoort om de administratie van de zeepfabriek te verzorgen. Het kantoor was daar namelijk aanvankelijk nog gebleven toen, na een grote brand, de fabriek zelf naar Den Dolder was verhuisd. Overigens was het niet om milieuredenen in engere zin dat de fabriek uit Amersfoort verhuisde. Het bedrijf stond aan de Vlasakkerweg, hoek Utrechtseweg (waar nu de garage van Nefkens is) en de omwonenden vonden de geuren die de fabriek verspreidde niet prettig !

Verder lopend staan we nu voor een dubbel pand waarin het postkantoor en kapper Van Driest en dan zien we de ingang van de zeepfabriek (de huidige ingang van de Remia). We staan bij deze ingang weer op grond die oorspronkelijk eigendom was van de eerder genoemde heer Boissevain. Vanaf hier kunnen we ook goed zien de Duiventoren, een toch eigenlijk wel monumentaal gebouw. Het is heel jammer dat deze, vele jaren later, gesloopt zou worden, want daarmee zou een kenmerkend stukje Den Dolder verdwijnen.

Op de geschiedenis van de zeepfabriek komen we nog wel terug en dan zal ook over de neergang van dit bedrijf worden gesproken. Een neergang die onder meer werd veroorzaakt doordat het vervoer te duur werd. Er is wel gezegd dat als de fabriek, zoals Henkel in Jutphaas, aan het water had gelegen, nooit failliet zou zijn gegaan. Toen het bedrijf uiteindelijk werd overgenomen door Unilever (1935) kwamen er wel goede regelingen voor het personeel. Zo waren er die startgeld meekregen voor een eigen zaak of bedrijf. De heer Van de Brink bijvoorbeeld opende in het vroegere postkantoor een Verkade-zaak. En daarnaast kwam er de rijwielhandel van Van Apeldoorn.

Op onze wandeling zijn we nu gekomen bij het huis aan de andere kant van de fabrieksingang. We zien er de eerste steen, gelegd op 15 maart 1919 door Adriaan Boogaardt jr., oud 4 jaar. Het huis werd toen bewoond door de familie Peter Windhouwer en tegenwoordig door de heer G. van der Mey.

Inmiddels staan we bij het spoorhuis dat direct aan de overgang staat. Maar wie woonde daar toch in 1927?

We moeten echter nog even terug, want aan de andere kant staan ook nog huizen. En wel bij het zogeheten Zusterlaantje, het huidige Deltapad. Deze weg is later doorbroken door de Nieuwe Dolderseweg, maar oorspronkelijk kwam het uit, via de directielaan, bij de Vijverhof. Ook hier weer twee dubbele panden (achtereenvolgens aan de Dolderseweg en aan het laantje), bewoond door personeel van de W.A.-Hoeve. In een van die panden woonden respectievelijk de stoker Van Arkel en de heer Collier.

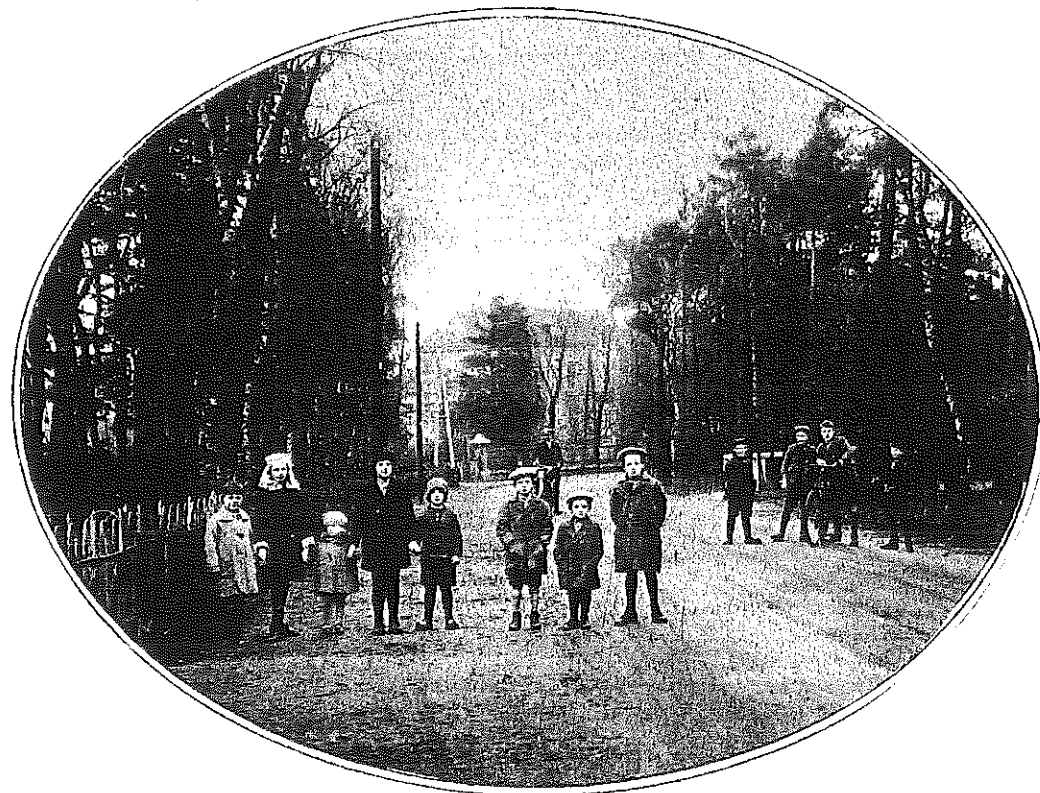
Verder heeft in de bocht, tegenover het huis van de heer Chris Pleines, nog lange tijd de Fröbelschool "het Zonnetje" gestaan (gebouwd na 1927), overigens ook in gebruik geweest voor andere doeleinden.

Als we nu de spoorweg oversteken (het huidige stationsgebouw dateert uit 1914/15) zien we links het hotel van de heer Van der Sterre. Een monumentaal pand dat later is vervangen door de huidige bebouwing (eerst Hiensch, nu "de Egelantier"). Daarnaast vinden we de slagerij Van Wijk en de firma Valken. Vervolgens het magazijn De Zon van de familie Vundering. Het was een zaak voor manufacturen. In de andere helft van dit dubbele pand het loodgieters- en sanitairbedrijf van de heer Ter Burg. In het volgende dubbele huis zijn gevestigd de melkhandel van Mastenbroek en de brood- en banketzaak van Stolp. De panden van Vundering, Ter Burg, Mastenbroek en Stolp zijn ook nu nog in meer of minder originele staat aanwezig.

Als we verder lopen, ligt dan aan de linkerkant het terrein van Den Engh, ook toen al een jongensinternaat (voor "moeilijke jongens"). Het hoofdgebouw is voor mej. B.B.J.E. Vermunt in 1918 gebouwd door de architect H.J. Kolle uit Utrecht. In 1959 is het officieel een internaat van Justitie geworden.

Maar nu gaan we eerst terug naar het spoor, waar we de Paduaweg zien liggen. Op de hoek is de bloemisterij van de familie Van Luijn gevestigd. Iets verderop aan de Paduaweg ligt huize Padua.

Aan de Dolderscheweg lopen we nu langs de drogisterij/verfhandel van Wiebe Tijsma en de kruidenier Hardeman. De eerste steen werd daar gelegd op 4 maart 1921 door E. de Groot v.d. Voort. Vervolgens is er dan de garage van J. van Kooij, gestart in 1922. De eerste steen werd gelegd door Aartje van Kooij, geboren 15 mei 1919, op 15 februari 1922.

Een kijkje op de statige Dolderscheweg te Den Dolder

Toen was overigens de verkoop van auto's nog heel simpel: Van Kooij zette één of meer auto's aan de straat en als een langs lopende geïnteresseerde een bedrag bood dat Van Kooij wel zinde, wel, dan was de auto verkocht!

Na de garage is er de slagerij van Van Veldhuizen. (Nu zijn daar dus gevestigd de apotheek en het restaurant Anak Depok). Achter deze panden vinden we de uitgestrekte kruidentuin van Adriaan van der Vijsel. Deze was met de opzet daarvan begonnen in 1917 en met hulp van patienten van de W.A.-Hoeve bouwde hij een bedrijfsgebouw voor de opslag van zaden. Meer dan 300 soorten kruiden konden geleverd worden. Het bedrijf genoot landelijke bekendheid. In 1933 was in de kwekerij tevens de proeftuin van de Vereniging voor geneeskruiden in Nederland ondergebracht. De kruidentuin heeft ruim 40 jaar bestaan.

Inmiddels zijn we nu bij de Baamseweg, op de hoek staat een dubbel pand. In één helft daarvan woont een Soesterbergse vlieger, de heer Bergen van de Grijp. Verder op de Baamseweg staan al diverse villa's, en ongeveer in het midden het pand van de bodiedienst Klabbes (hij rijdt op Utrecht), samen met Van der Kuil uit De Bilt.

Na het genoemde dubbele pand komen we langs de twee huizen waarin later het postkantoor en een politiepost zijn gevestigd en dan bereiken we de Paltzerweg. Daar tegenover, aan de linkerkant dus, zien we het begin van het fietspad naar Amersfoort. Dat loopt (met veel hobbels en kuilen) langs het vliegveld en komt uiteindelijk bij het station Soestduinen uit. Vandaar kun je verder, langs het Monnikenbos, richting Vlasakkers.

Aan de Paltzerweg vinden we enkele villa's, o.a. van de kolenhandelaar Schoonhoven. Zijn opslag had deze naast het station (waar nu de P + R plaats is). Nog als scholier heeft Henk van Leeuwen de kapotte koppeling van de Chevrolet van de heer Schoonhoven gerepareerd !

DEN DOLDER. — Dolderscheweg.

Op de hoek van de Hertenlaan vinden we het huis van dokter Van de Burgh, een vrouwelijke arts van de W.A.-Hoeve. Op de andere hoek is later het pand gebouwd waarin ook het postkantoor is gevestigd geweest, onder leiding van de heer Winterswijk. Deze Hertenlaan is een zeer gewilde laan geworden om er villa's neer te zetten. Veel mensen, die er jaren voor gespaard hadden, lieten er voor zo'n 5000 gulden een prachtige woning bouwen. Later zou blijken, toen de oorlog uitbrak, dat deze laan heel wat minder rustig zou worden, al was het alleen al door de voortdurende dreiging van bombardementen.

Op het moment van onze wandeling is de Nieuwe Dolderse weg er nog niet en loopt de Hertenlaan door tot de Van Weerden Poelmanlaan. We vinden aan het eind ook de winkel in koloniale waren van de heer Brinkhuis. (Nu woonhuis, maar nog herkenbaar als winkelpand).

Hier is onze wandeling ten einde. Als we dezelfde route nog eens lopen, is zowel te zien dat veel is verdwenen, alsook dat nog heel wat huizen of (delen van) gevels bewaard zijn gebleven. Soms nog in heel originele staat.

Dank aan de heer Van Leeuwen die zijn geheugen voor ons liet spreken!

Nico W. J. Spielman

Naschrift van de redactie:

1. De heer Van Leeuwen vertelde dit verhaal geheel uit het geheugen, zonder aantekeningen. Het is heel goed mogelijk dat lezers bij het volgen van deze wandeling ook een sprekend geheugen krijgen en allerlei correcties of aanvullingen hebben. De redactie verneemt dat graag ! We kunnen dan in volgende uitgaven nader op een en ander ingaan.

Eén reactie kregen we al. Op blz. 5 in nummer 2 is sprake van de electricien Savemij. Mevrouw Van Kooij van de Hertenlaan meldde ons dat deze naam moet zijn: Savonije.

2. Het is de bedoeling in volgende nummers meer aandacht te besteden aan onderwerpen die op deze wandeling maar kort werden aangeroerd. Bijvoorbeeld: de geschiedenis van de industrie in Den Dolder (waaronder die van De Duif), het plaatselijke onderwijs, de kerken. En zeker zullen we ons ook bezig houden met de Willem Amtsz Hoeve en het station.

Christoph Pleines 1857 - 1936

Misschien is het niet overdreven om Pleines aan te merken als de stichter van het dorp Den Dolder.

In de vorige eeuw waren er verspreid in wat nu Den Dolder heet slechts een paar huisjes, maar van een dorpsachtige kern was allerminst sprake.

Maar in 1902 werden er tegelijkertijd gebouwd, in opdracht van en betaald door Pleines:

* zeepfabriek "De Duif", inclusief kerkzaal

* de boerderij "Transvaal"

* 6 dubbele arbeidershuisjes aan het begin van wat nu de Pleineslaan heet

* 4 opzichterswoningen

* en de eigen woning van fabriekseigenaar Pleines op de plek waar nu Pelita staat.

En toen was er ineens een dorpje! En als we denken dat "vroeger" alles veel trager ging dan nu hebben we het mis; al die gebouwen werden binnen een jaar opgeleverd.

Het verhaal daarbij zal bij velen van u in grote trekken wel bekend zijn: zeepfabriek De Duif was gevestigd in Amersfoort, maar brandde in 1902 geheel af. De eigenaar, Pleines, vestigde toen zijn nieuwe fabriek hier langs de spoorlijn die er immers al lag.

In 1918 verkocht Pleines al zijn eigendommen, en vertrok naar Baarn.

Alles bij elkaar heeft hij dus 16 jaar lang een stevig stempel gedrukt op ons dorp. Maar wie was hij eigenlijk? Tot nu toe weten we er niet veel van, vind ik. Dat vergt dus nader onderzoek.

De nu bekende "bronnen" over Pleines zijn de volgende: het gedenkboek bij het 25-jarig jubileum van de Duif in 1914, dat hij zelf schreef. Veel lyrisch taalgebruik, allerlei leuke wetenswaardigheidjes, maar over de man zelf word je er niet veel wijzer van.

En in twee uitgaven van de Van de Poll-Stichting wordt een hoofdstukje aan hem gewijd: in "De gemeenteraad van Zeist 1851-1976" en in "Markante Zeistenaren".

Leiding geven aan de fabriek en een dorp uit de heide stampen was Pleines kennelijk niet genoeg, hij was nl. ook actief als gemeenteraadslid van 1911 tot 1918.

Kort samengevat weten we nu het volgende:

- in 1857 werd hij geboren in Duitsland, in Pfalzdorf (maar welk? Er ligt een Pfalzdorf bij Kleve vlak over de grens, maar ook één veel noordelijker, tegen Sleeswijk-Holstein aan)
- in 1889 begon hij in Amersfoort eigenhandig als eenmansbedrijfje zeep te produceren
- zijn eerste vrouw heette Adelheid Prang; ook zij werd in Duitsland geboren (Tsumm), maar had wellicht een Nederlandse moeder (Geertruida genaamd)
- hun drie zonen werden achtereenvolgens in 1890, 1891 en 1896 geboren;
- in 1902 kwam hij dus met de flink gegroeide firma, inclusief het personeel, naar hier
- in 1906 overleed de oudste zoon, in januari 1912 Adelheid; beide zijn begraven op het "Stille Hofje" aan de Pleineslaan
- in september 1912 huwde hij Diederika Schut
- in 1918 vertrok hij naar Baarn, in 1920 naar Zwitserland
- in 1936 overleed Pleines in Schaan (Liechtenstein)

Maar wat was het nou voor een man? Wanneer en waarom kwam hij naar Nederland? Wat had hij aan opleiding gevolgd, en waarom begon hij op z'n 32-ste ineens in een schuurtje zeep te brouwen? Is hij na de verkoop in 1918 gaan rentenieren of heeft hij allerlei andere zaken ondernomen? Wat bracht hem via Zwitserland uiteindelijk naar Liechtenstein? Is hij ooit terug geweest om de graven van vrouw en zoon te bezoeken? Wat is er van zijn andere zoons geworden? Hebben ze bijv. nazaten die wellicht (stel je voor!) nog leven? En wat is er van Diederika geworden?

Uw redactrice heeft inmiddels een brief gestuurd naar de beide Pfalzdorfs, in de hoop iets meer te weten te komen over zijn eerste 32 levensjaren. Je moet als amateur geschiedkundig vorser toch ergens beginnen, nietwaar?

We houden u op de hoogte!!

Mieke van der Ploeg

Zeepfabriek De Duif en de Willem Arntsz Stichting

Dit jaar wordt herdacht dat H.K.H. prinses Wilhelmina 100 jaar geleden tot Koningin werd gekroond. In de pers en op verscheidene exposities wordt daaraan aandacht besteed en ook dit verhaal heeft raakvlakken met de herdenking van die kroning.

Het is 1923 en de rentmeester van de Willem Arntsz Stichting en de zeepfabriek De Duif doen zaken met elkaar. En opvallend is dan hoe de fabrikant (van de Koninklijke Zeepfabrieken De Duif) commercieel te werk gaat om klanten te winnen voor zijn producten.

Zo heeft de fabriek dit jaar, ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van H.M.Koningin Wilhelmina, een spaaractie bedacht met de productmerkjes van De Duif. Deze waren aangebracht op de verpakkingen van pakjes vetloogmeel (zeepoeder) en de Triomfzeep. En omdat nu Hare Majesteit haar land in vrede had weten te besturen, konden de inzenders met het hoogste aantal productmerkjes een mooi artikel winnen. Zie fragment.

M . H !

Bij gelegenheid van het 25 - jarig Regeerings - Jubileum van H. M. de Koningin, wenschen wij onze gebruikers in de gelegenheid te stellen, de gelukkige bezitters te worden van

EEN WAARDEVOL GEDENKSTUK

in den vorm van een VREDESDUIF.

De gekozen vorm herinnert wel allereerst aan den vrede, gedurende dat tijdvak voor eigen land genoten, maar zal tevens aan ons welbekend fabrieksmerk doen denken.

Dit was een vredesduif van Gouds plateel, aangeduid als een "kunstwerk van werkelijke waarde". De inzenders moesten hun productmerkjes sparen en aangekend op de laatste dag van de maanden augustus en september opsturen. Voor elk van deze maanden waren 5000 kunstwerken beschikbaar gesteld. We kunnen ons voorstellen dat onze vaderlanders er tijdens de jubileumfestiviteiten, mede door deze actie, proper bijliepen. En zeker die 10.000 gezinnen met een echt kunstwerk in hun huiskamer.

Helaas, ik denk dat we het mis hebben. In correspondentie van de Willem Arntsz Stichting met De Duif zien we dat ook deze Stichting als grootverbruiker kon meedingen. Door het inzenden van massa's merkjes vlogen er heel wat vredesduiven naar de Willem Arntsz Stichting !

Vanuit deze wetenschap valt te vrezen dat de hele Nederlandse zorgsector, hotels en soortgelijke bedrijven, een aanzienlijk deel van "de buit" inpikten.

Dit voorbeeld is voor de Willem Arntsz Stichting niet uniek. Want dat de spaarzin er goed in zat blijkt onder meer uit begeleidende briefjes bij verzonden bonnen, o.a. voor het verkrijgen van twee dozijnen theelepels in etui, cat.nr. 604.

Verder wordt in een brief dd. 11 juni 1925 gemeld dat de Willem Arntsz Stichting de gelukkige eigenares wordt van "een Fayence bloempot op zuil", waarvoor 1400 fabrieksmerkjes werden gespaard.

Onder directe bemoeienis van de Rentmeester van de Willem Arntsz Stichting ontvangt De Duif opdracht om het cadeau te verzenden aan: Het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen, Agnietenstraat 2 te Utrecht. Daar moest het worden geplaatst in de Regentenkamer.

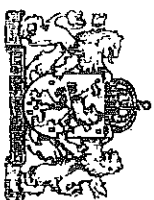
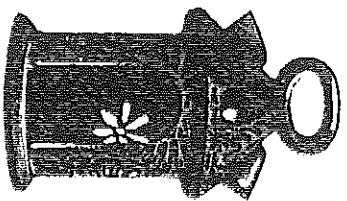
Die mededeling maakt ons nieuwsgierig: zou dat in orde gekomen zijn ? De regentenkamer was in het oudste deel, het "huis principaal", stammend uit 1461, een ruimte waar het college van regenten bijeen kwam.

Uiteraard moet de inrichting in overeenstemming met de gewichtigheid van dit bestuurscollege zijn geweest. Iets daarvan is nog te zien in het gedenkboek van de Stichting, 1461 - 1961, op blz. 326.

Op de foto daar is een vaas te zien die wel zeer sterke gelijkenis vertoont met die op de ons bekende reclame-afbeelding van De Duif. Als dit klopt werd dus o.m. met zegeltjes sparen de regentenkamer van opsmuk voorzien !

Na de "Dennendal-affaire" (1971 - 1974) is deze ruimte na alle tumult afgesloten achtergelaten. Een citaat uit een latere tekst: "De sleutel werd opgespoord en even later stonden wij in een zich in verregaande staat van ontbinding bevindend vertrek dat eens de naam

2e Serie

BEKENDMAKING

PLEINES' KONINKLIJKE ZEEPFABR. DE DUIF

LOOFT UIT

ALS VERBRUIKS-BELOONING

EEN KOSTBAAR GESCHENK IN ECHT GOUDA KUNSTAARDEWERK
AAN HEN DIE BEHOOREN TOT DE

VIJF HONDERD

HOOGSTE INZENDERS VAN DUIF-FABRIEKSMERKEN

ALS

DIT,

WELKE UITGEKNIPT MOETEN WORDEN UIT DE VOORZIJD
DER PAKJES ZEEPOEDER-VETLOOGMEEL EN NATRINE
EN UIT DE VOORZIJD DER TRIOMFZEEPDOOZEN.

INDEELING DER GESCHENKEN

1e SERIE: VOOR IEDER DER 50 ALLER HOOGSTE INZENDERS
FAYENCE BLOEMPOT OP ZIJL (WAARDE ca. F. 50.—)

FAYENCE PARAPLUIE STANDAARD (WAARDE ca. F. 50.—)

2e SERIE: VOOR DE 200 DAN VOLGENDE INZENDERS

BLOEM-PLAFONNIÈRE (HANGENDE TUIN)

GANGLANTAARN (FRAAI OUD DUIJSCH)

WANDBORD IN KUNSTVOOL DÉCOR (30 cm DIAMETER)

SIERLIJKE MELKKAN MET BEKERS OP BLAD

3e SERIE: VOOR DE 250 DIE OP DE TWEEDE VOLGEN

HANGENDE BLOEMPOT (MET KETTING)

ROZENBOWL

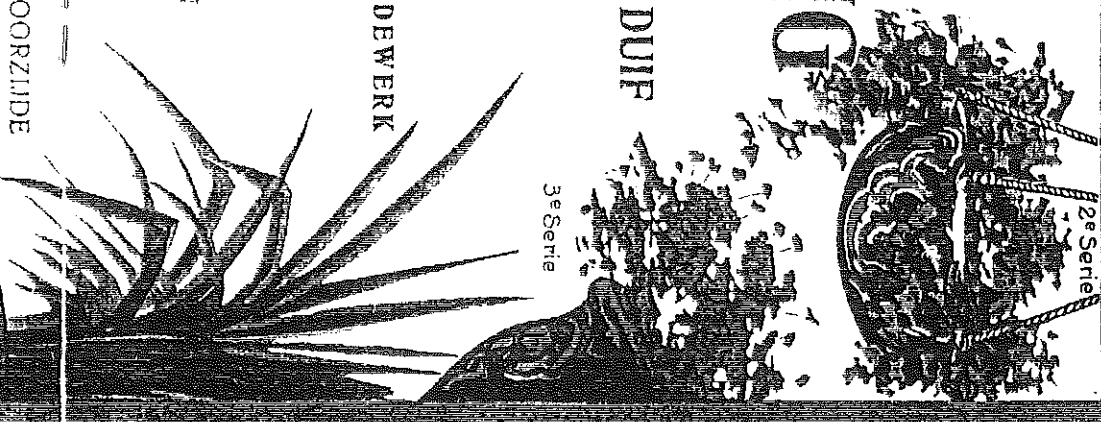
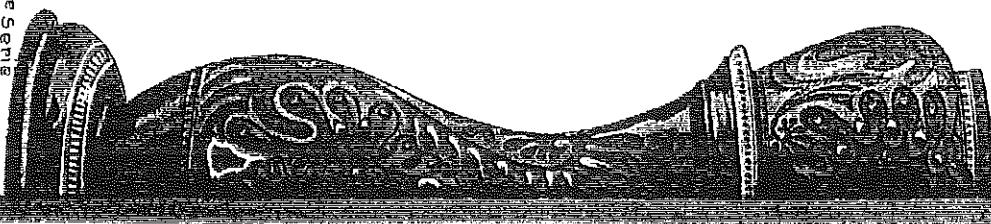
SIERLIJKE TAFELVUUR VOOR DRIVENDE BLOEMEN

WANDHANGER VOOR BLOEMEN (VOOR KAMER EN SERRE)

(ZONDER PLANTEN)

INZENDING DER UITKNIPSELS UTERLIJK OP 1 JUNI 1925
FRANCO AAN PLEINES' KONINKLIJKE ZEEPFABRIEKEN DE DUIF
TE DEN DOLDER, AFD. PLATEEL.

ALLE DEELNEMERS ONTVANGEN T.Z.T. BERICHT!

UTRECHT, 10 October 1924

Aan den Weledelen Heer BOOGAERD.

Directeur van de Zeepfabriek "De Duif"

te den D O L D E R .

A/D.1344.

PERSOONLYK

Gaarne had ik de bestelling van zeepoeder evenals die van harde zeep ook aan Uwe fabriek gegeven; de prijs is echter een bezwaar.

Wy betrekken thans zeepoeder, 10% a 12% vetzuurgehalte per 10 balen tegen den prijs van f 13.-.

By Uwe fabriek is die prijs f 14.50.

Ik ben niet bekend met de finesses van de zeepfabricage, doch wellicht kunt U van dat verschil eene verklaring geven.

Met vriendelyken groet

Hoogachtend,

Rentmeester

Regentenkamer heeft gedragen". Of deze ruimte, een monument van meer dan 500 jaar oud, inmiddels zijn waardigheid heeft herkegen, konden wij nog niet achterhalen. En waar die vaas zou zijn gebleven ? Overigens zal die vaas (een oneerbiedige aanduiding voor zo'n mooi voorwerp!) in zo'n representatieve ruimte best goed gestaan hebben, en beter tot zijn recht zijn gekomen dan in een gewone huiskamer "en suite", u weet wel, met schuifdeuren. Want de vaas moet een flinke afmeting hebben gehad, en de waarde was in die tijd fl. 50,-. Destijds ruim een modaal maandsalaris.

Nu moeten we niet denken dat deze rentmeester zich uitsluitend met cadeautjes bezig hield, niets is minder waar. Want op 2 oktober 1924 vraagt de rentmeester aan een andere fabriek, de zeepoeder- en sodafabriek "De Bel" uit Utrecht, om opgave van het vetzuurgehalte met betrekking tot een geleverde partij zeepoeder. Kennelijk was hem al een aantrekkelijke prijs medegedeeld.

Vervolgens ontvangt dan De Duif een schrijven van de rentmeester waarin wordt gemeld dat hun zeepoeder, kennelijk vergeleken met prijs en vetzuurgehalte van "De Bel", fl. 1,50 per baal duurder is. En de brief besluit dan met: "Ik ben niet bekend met de finesses van de zeepfabricage, doch wellicht kunt U van het verschil eene verklaring geven".

De rentmeester wist dus zegeltjes, cadeautjes en prijsverantwoordelijkheid wel te scheiden !

Nog iets anders over cadeautjes bij De Duif: om hun reclameacties succes te doen hebben beloonden ze hun heren verkopers met "keurige artikelen" in Gerozilver.

Jan van Dijk

Bronnen: Zakencorrespondentie van De Duif en de W.A.Stichting tussen 1923 en 1925

Gedenkboek Willem Arntsz Stichting 1461 - 1961, deel I en II

Herinneringen aan de Willem Arntsz Stichting, 1986

Raambiljet: Pleines Koninklijke Zeepfabriek de Duif

ZIJN DROOMEN BEDROG ?

Een artikel in het boekje van Den Dolder Vooruit van 1933 begint met deze vraag. De vraag houdt verband met het wonen in het prachtige park Boschwijk. Sommige mensen beweren dat het park Boschwijk een fiasco is geworden. In hoeverre zij gelijk hebben, kunt u zelf wel beoordelen. Het artikel is als volgt:

Zijn Droomen bedrog

Gij hebt wel eens gedroomd! Een ongerept stuk natuur, stil en verlaten en toch dichtbij een groote stad - een stukje heidegrond met wat zilverdennen en berken - daartusschen Uw eigen en naar Uw eigen smaak gebouwd landhuis. Zoo hebt ge het U gedroomd - maar hebt ge wel eens te rechter plaatse de mogelijkheden onderzocht om Uw droom gestalte te geven? Wij weten hoe vele mensen na een bezoek aan BOSCHWIJK hun wenschen in vervulling zagen gaan. Zou dit met U niet eveneens het geval kunnen zijn?

Gij weet niet wat BOSCHWIJK is?

Een prachtig natuurpark, gelegen tusschen het vliegveld Soesterberg en de weg, die van de Amersfoortsche straatweg leidt naar het dorp Den Dolder, - een groot onbedorven bosch -en heide landschap zooals ge nog maar weinigen in den lande zult aantreffen, en met zeer afwisselende bebossching. Heidevelden wisselen af met prachtige berkenpartijen en bosschen van hoog opgaand dennenhout beslaan groote deelen van deze uitgestrekte en schoone terreinen.

Het is een gebied waar ge U midden op de Vehuwe waant, ver verwijderd van, "bebouwde kommen" en verkeer, in stede van op luttel kilometers afstand van de vierde stad des lands, en het is de trots van de Boschwijk-Directie dit karakter ongeschonden te bewaren. Want zij weet dat er steeds mensen zullen zijn die zoeken naar zoo een omgeving, waar deze verlangens begrepen worden en deze wenschen te verwezenlijken zijn. En denk niet dat dit alles onbereikbaar voor U is. Steeds meer blijkt ons hoe de vreemdste ideeën heerschen over prijzen van landhuizen en grond.

Weet ge dat reeds van 7000 gulden af de BOSCHWIJK-architect geheel naar Uw eigen plannen en wenschen een comfortabel landhuis voor U bouwt met centrale verwarming en garage en omgeven door een flink stuk eigen terrein, dat ge zelf uit het grondgebied van Boschwijk hebt uitgezocht?

Loopt dan eens bij de BOSCHWIJK-architect binnen, die steeds gaarne plannen met U zal maken, ontwerpen U zal voorleggen en kostenberekeningen uitvoeren, en die U overtuigen zal hoe DROOMEN NIET STEEDS BEDROG ZIJN.

Het park Boschwijk is genoemd naar het landhuis dat omstreeks 1900 heeft gestaan nabij het Anker aan de Hertenlaan. Het ontwerp van het Park Boschwijk was van het architectenbureau Wormser en Wentink en vertoont enige gelijkenis met het villapark Zandbergen in Huis ter Heide.

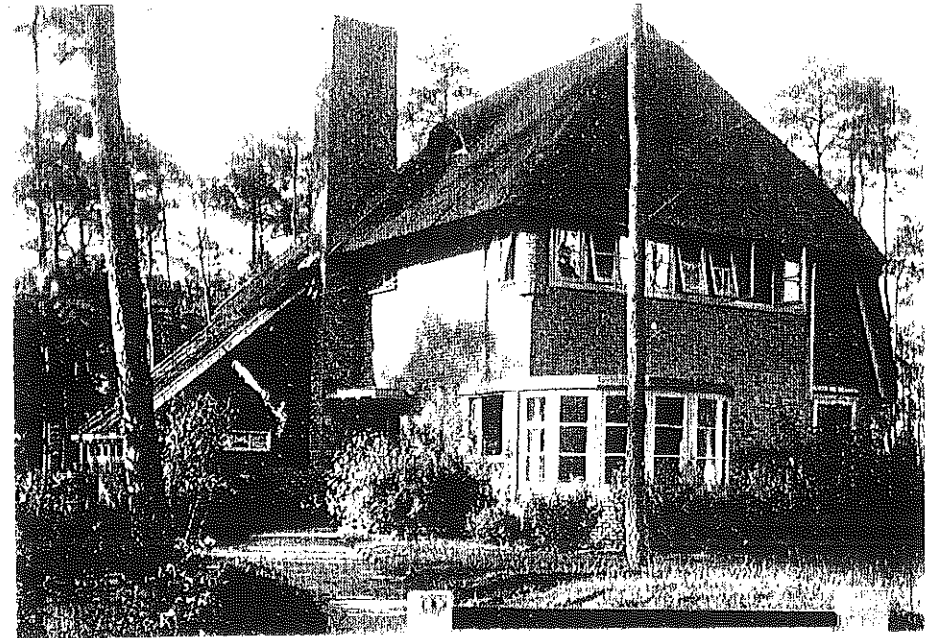
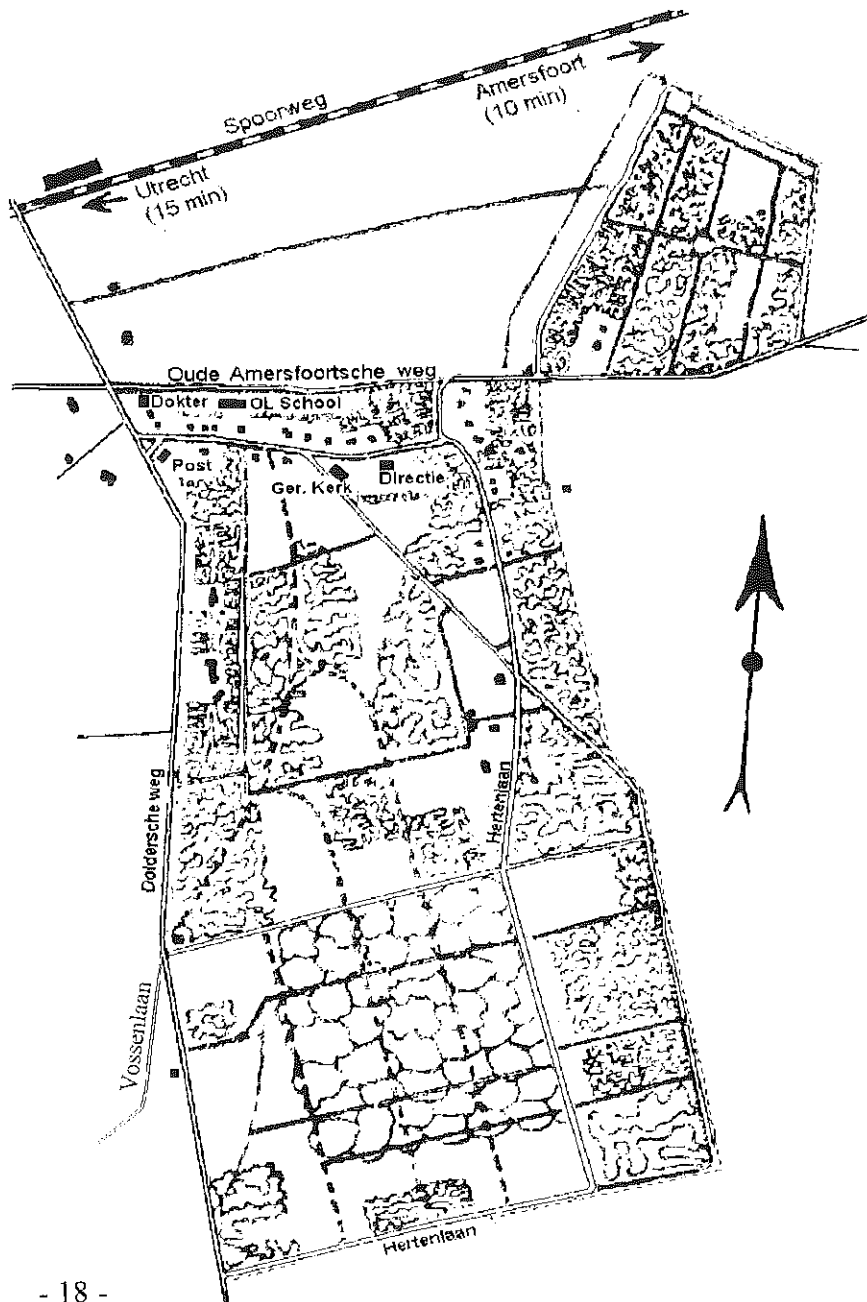
In het huis "ONDER DE DENNEN", nu Hertenlaan 35, was de directie gevestigd. Dit huis werd gebouwd in 1927 en was tevens het woonhuis van de architect Joh. A. Wentink. Het architectenbureau Jac. Ph. Wormser en Joh. A. Wentink heeft naast dit huis ook andere huizen aan de Hertenlaan gebouwd, o.a. de nummers 33 in 1935, 37 en 37A (de gereformeerde kerk en de pastorie).

De kerk werd gebouwd in 1928/1929. Vijf jaar later was de pastorie aan de beurt. In het park waren ook nog gevestigd een Openbare Lagere School, een postkantoor en de praktijk van een huisarts (dokter Pannekoek).

De belangstelling voor een huis in het park viel wat tegen. De tijden waren niet erg gunstig (crisisjaren), men durfde waarschijnlijk niet te investeren en velen hadden er eenvoudig de nodige middelen niet voor. Tijdens de Duitse bezetting werd dit hele gebied ingelijfd bij het vliegveld. De woningen werden gevorderd voor officiersonderkomens. In het park werden verdedigingswerken gebouwd en rolbanen met opstelplaatsen voor de vliegtuigen zelf op het terrein dat nu het gebied van Den Engh is. Langs het terrein van Den Engh vanaf de Hindenlaan is aan het eind nog een stukje van deze rolbaan te zien. Het wordt nu de Schaapskooi genoemd.

Direct na de bezetting kwam het noordelijke en zuidelijke deel bij het vliegveld, inclusief enige villa's aan de Dolderseweg. Deze villa's werden later bewoond door vooraanstaande militairen van de Koninklijke Luchtmacht. Het begin van de Hertenlaan was nu tegenover het begin van de Vossen-

Park Boschwijk

ONDER DE DENNEN

laan. Op het hoekje van de Dolderseweg en de Hertenlaan was enige jaren geleden nog de melkwinkel van de familie Haitsma gevestigd. In 1953 kreeg het zuidelijke stukje Hertenlaan, dat toen naar een ingang van het vliegveld liep, de naam Van Weerden Poelmanlaan gegeven. In 1965 werd de rondweg om Den Dolder door het park aangelegd. Later moest nog een stuk van het park wijken voor het industrieterrein De Eland. U merkt het al, van het park werd steeds een stuk afgenomen. Het perceel bos wordt nu het Numand bos genoemd, naar de grondlegger van de "Hoeve der Veeartsenijschool" Alexander Numan in het jaar 1837.

Als we nu terug komen op de vraag "zijn dromen bedrog", dan is deze vraag met betrekking tot het park BOSCHWIJK moeilijk te beantwoorden. Maar één ding is zeker, de bewoners aan de Hertenlaan vinden, en dat laten ze in een gesprek steeds weer merken, dat zij in een "droomomgeving" wonen.

Harm Sok

Een naam: de Hazenboschschool

De meeste scholen hebben tegenwoordig een naam, zijn genoemd naar een prinses, een buurt of een beroemd persoon. Zo zal een ieder hier in Den Dolder de naam J.F.Kennedyschool herkennen. Maar vanwaar de naam Hazenboschschool? We vroegen dit aan zijn weduwe, mevrouw G.S.Hazenbosch-Boender, wonend aan de Baamseweg.

Zij komt uit een onderwijsgezin, vader was van 1909 - 1937 schoolhoofd in Dussen (een 3-mans Chr. Nationale School) en zij heeft ook zelf tot haar huwelijk in 1946 voor de klas gestaan. Haar man, Cornelis Pieter, geboren in 1921, kwam uit Dordrecht en was het grootste gedeelte van de oorlogsjaren ondergedoken in het Land van Altena. In die periode heeft hij daar ook zijn latere vrouw ontmoet. Meteen na de oorlog is hij gaan studeren en in een combinatie van hard werken en studeren lukte het hem de studie economie te voltooien. Dat werk had hij gevonden bij de Stichting voor de Landbouw in Den Haag. Na hun huwelijk in Gorinchem woonden zij ook in Den Haag waar ook twee kinderen geboren werden.

Later werd hij medewerker (economisch adviseur) bij het CNV in Utrecht en dat was reden voor het echtpaar naar deze streek te verhuizen. Zij vestigden zich in het huis Reelaan 16, een huis dat leeg kwam omdat de bewoner (de heer Kwant, toevallig een onderwijzer van de Chr. Lagere School hier in Den Dolder) naar Den Haag vertrok. De heer Kwant had hier gewerkt onder het hoofd Wiersma, de opvolger van het schoolhoofd Lasterie. Het echtpaar verhuisde later naar de Hertenlaan 31A, waar nog 4 kinderen geboren werden.

Het was ook in deze periode dat de heer Hazenbosch voor de ARP lid werd van de Tweede Kamer. En daar is het aanknopingspunt voor de latere naamgeving van de school. Los daarvan is het echter vermeldenswaard dat hij ook in het Europees parlement kwam, lid werd van de Europese Commissie en in die functie,

vanwege zijn achtergrond, onder meer van doen had met de minister Mansholt. Zelf was hij over al die dingen bescheiden. Afkomstig uit een eenvoudig gezin, waar gesappeld moest worden voor de dagelijkse inkomsten, meende hij dat hij de gaven die hij ontvangen had nu eenmaal moest inzetten waar dat nodig was. Zeker als het ging om mensen die niet zo bedeed waren. Het was vanuit deze levensopvatting dat hij zijn werk en bijzondere functies invulde.

Nu echter weer terug naar de school. In die periode was er een tuinman op de Willem Arntsz Hoeve, de heer Westra, die daarnaast actief was in allerlei maatschappelijke functies. Zo was hij lid van het bestuur van de Christelijke Lagere School, van de kiesvereniging en van de kerkeraad. Als lid van het schoolbestuur had hij natuurlijk ook bemoeienis met de bouw van een nieuwe school, want die moest er nodig komen. Nu bleek dat in die tijd (1959, 1960) niet eenvoudig te zijn, het ging Nederland in economische zin nog niet zó voor de wind! Maar toen kwam de idee: we hebben een Kamerlid in Den Dolder, zou die misschien.....

En zo togen de heer Westra en de heer Schipper (toen hoofd van de school) naar de heer Hazenbosch en deden een klemmend beroep op hem om zijn invloed in Den Haag aan te wenden en vergunningen voor nieuwbouw van de school los te peuteren. De heer Hazenbosch toonde zich gevoelig voor hun argumenten en mede op grond van die eerder genoemde levensinstelling ging hij op pad, hoewel dus niet onderwijskundig zijnde. En zijn bemoeienissen zullen succesvol zijn geweest, want inderdaad kwam de vergunning in 1961 los.

Helaas heeft de heer Hazenbosch dat zelf niet meer kunnen meemaken, want kort tevoren was hij, in zijn toenmalige functie van vice-president van het Europees parlement op weg naar Luxemburg, bij een verkeersongeluk in de Ardennen om het leven gekomen.

Zijn inspanningen echter voor de school moesten geëerd worden, vond men terecht, en zo vroegen de heren Westra en Schipper aan mevrouw Hazenbosch of de naam van haar man aan de school verbonden mocht worden. Aldus geschiedde en zo is die naam nu al aan enkele generaties schoolkinderen en hun ouders (en andere Doldenaren) bekend geworden.

De "afronding" van de naamgeving geschiedde op 14 april 1962, toen 2 van de kinderen Hazenbosch, Piet en Henk, de eerste steen legden.

De redactie bedankt mevrouw Hazenbosch voor haar bereidwilligheid om een en ander over haar man en de geschiedenis te vertellen.

Nico W.J. Speelman

Bewoning in de oudheid?

In de vorige aflevering hebben we de landschappelijke ontwikkeling van onze omgeving sedert de ijstijden beschreven. En daarbij bleek dat we ons nu al 11.000 jaar in een periode tussen twee ijstijden in bevinden. Deze periode heet het "holoceen".

De ijstijden daarvoor vormden het einde van een onvoorstelbaar lange periode in het bestaan van de aarde, die de naam "pleistoceen" heeft gekregen. Dit zijn allebei geologische namen, of anders gezegd: namen die samenhangen met de klimaat- en landschapskenmerken van tijdperken.

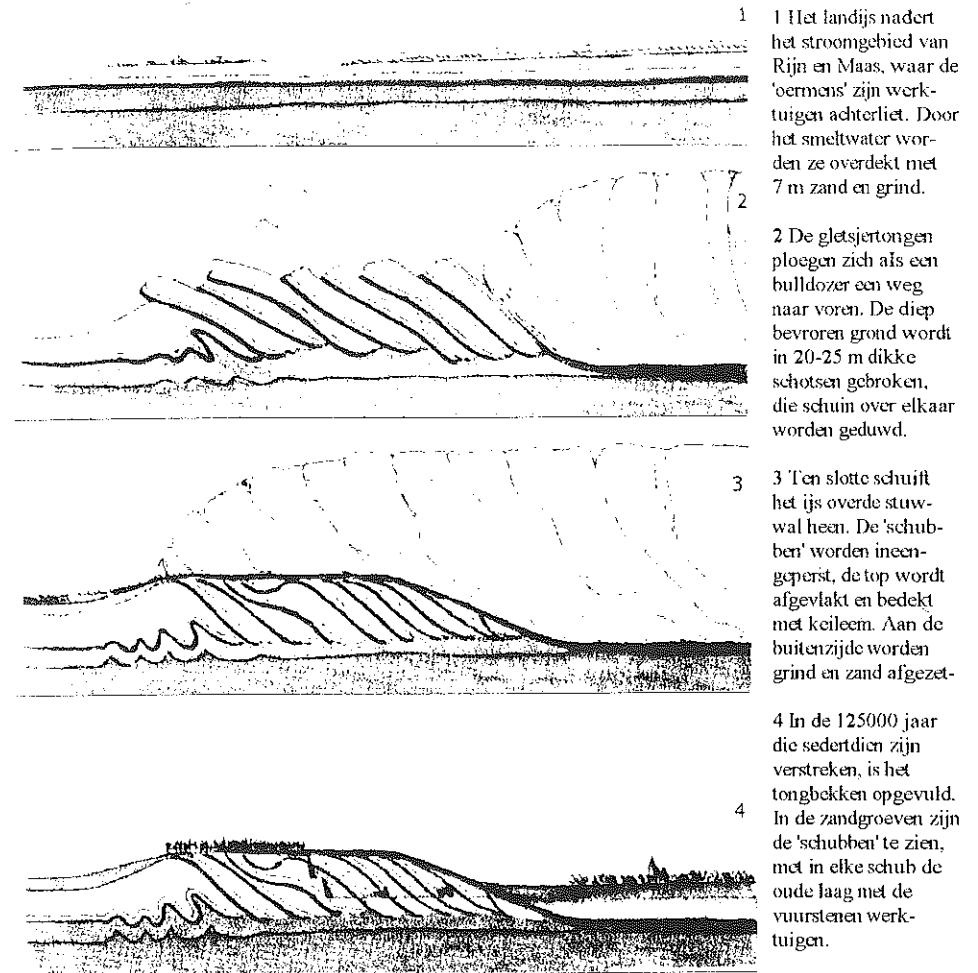
De wetenschap die zich bezighoudt met het onderzoek naar de oudste vormen van menselijke culturen op aarde heet de archeologie. Deze onderzoekt de geschiedenis van de mens in de periodes dat er nog geen geschreven teksten bestonden. En schrijven heeft de mensheid pas een jaar of 5000 geleden ontwikkeld...de periode die daaraan voorafgaat is oneindig veel langer. Archeologen "lezen" de geschiedenis af aan allerlei vondsten die ze in de aardbodem doen. Iedereen kent de voorbeelden van de prachtige voorwerpen die bijvoorbeeld zijn gevonden in de graftombes en piramides van de Egyptische farao's. Maar vaak vinden archeologen sporen die u en ik absoluut niet als iets bijzonders zouden herkennen: streepjes in een verticale wand van een afgraving, die duiden op een verkoold muurtje van lang geleden, of een bepaalde glooiing in het landschap die een grafheuvel blijkt te zijn. Zelfs uit asresten van crematies van duizenden jaren geleden weten zij allerlei wetenswaardigheden op te maken. Archeologen geven ook fraaie namen aan de diverse periodes die ze onderscheiden in de bewoning van de aarde.

Hun benaming voor de periode van de ijstijden is het "Paleolithicum", ook wel bekend als de oude steentijd.

Uit het midden van dat tijdperk zijn de eerste menselijke sporen in ons land gevonden: vuurstenen van zo'n 250.000 jaar oud.

Bij Rhenen is een vindplaats van vuurstenen van 150.000 tot 100.000 jaar oud, maar die vuurstenen moeten van elders zijn meegestuwd door het landijs van het Saalien.

Uit de warmere tussenperiode zijn verschillende vuursteen vondsten bekend, maar geen enkele uit onze omgeving. Het einde van het Paleolithicum valt ongeveer samen met het einde van de laatste ijstijd, het Weichselien.

En in die eindperiode, zo'n 12000 tot 9000 jaar geleden, verbeterde het klimaat voldoende om in onze contreien weer menselijke bewoning mogelijk te maken.

Op een kaart van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek staan de vindplaatsen van spullen uit het laat-Paleolithicum aangegeven, en ze bevinden zich allemaal op de hogere en droge zandgronden van Nederland. Ook drie vindplaatsen van jagerskampen hier in de omgeving. Ziet u

ze voor zich? In pakweg het jaar 10.000 voor Christus, jagers rond een kampvuur tussen de sparren op een heuveltje, waarschijnlijk gehuld in een beestenvel, die hun tanden gretig in een rendierboutje zetten? Op een plek waar we nu dagelijks langs fietsen? Het zou kunnen...

In die lang vervlogen tijden leefden de mensen in deze streken nog als nomadische jagers die de rendierkuddes volgden over de toendra's. Ze richtten zomer- en winterkampen in die wel 100 kilometer uit elkaar konden liggen, en de wetenschappers zijn er vast van overtuigd dat deze jagers al sleden in elkaar knutselden en gebruikten.

Na de laatste ijstijd werd het klimaat zachter. Het eerder genoemde "holoceen" breekt aan, en de archeologen noemen het begin van die nieuwe periode het "mesolithicum" oftewel de midden-steen tijd (van 9000 tot 4500 jaar voor Christus). De rendieren verdwenen met het ijs verder naar het noorden en de toendra raakte begroeid met berken- en dennenbos, waar naarmate het warmer werd ook loofbomen zoals hazelaar, iep, eik, linde, es en els verschenen. De jagers hoefden minder ver te zwerven en konden zich richten op een gevarieerder menu van oerrund, edelhart, eland en wild zwijn dat in het nieuwe bos rondliep. Maar de jagers gingen ook veel naar de meer waterrijke gebieden (dus weg van hier), waar ze hun dieet konden uitbreiden met vis en schelpdieren: ook begon de mens vruchten en knollen te verzamelen. Hier begint het verhaal te lijken op de beschrijvingen van Jean Auel in haar boek "De Stam van de Holebeer", nietwaar? Naast de slee voor vervoer van zware spullen over de sneeuw ontwikkelde de mens nu ook het eerste vaartuig; in Pesse is een restant gevonden van een dennenhouten kano die 6500 jaar oud is! Hier in onze buurt zijn een paar kampplaatsen gevonden, die te herkennen waren aan meerdere vuurstenen werktuigen bij elkaar, en afval van vuursteenbewerking. Ook liggen er op zo'n kampplaats grote stenen, splinters verbrand bot en brokjes houtskool.

Tot zover onze beschrijving van de verre oudheid in deze streken. In een volgend artikel zullen we dieper ingaan op concrete archeologische vondsten in en vlak rond Den Dolder. Harm Sok heeft in een provinciaal archief al eens kaarten met alle vindplaatsen onder ogen gehad, en aan de hand van zo'n kaart zullen we een volgende keer proberen een vogelvlucht door de tijdperken hier in de directe omgeving te maken.

Mieke van der Ploeg

Remia Den Dolder Sauzenstad

Remia
maakt dat het smaakt

De gezelligste tafel van Nederland